

**DOKUMENTACJA POWYKONAWCZA
PRAC KONSERWATORSKICH**

**przy drewnianym, polichromowanym stropie
z kaplicy św. Anny przy kościele św. Trójcy w Gdańsku**

kierownik prac

i wykonawca prac konserwatorskich

Agnieszka Sikorska

Konserwator dzieł sztuki

ul. Grobla III 1/6, 80-840 Gdańsk

Dokumentację sporządziła

Agnieszka Sikorska

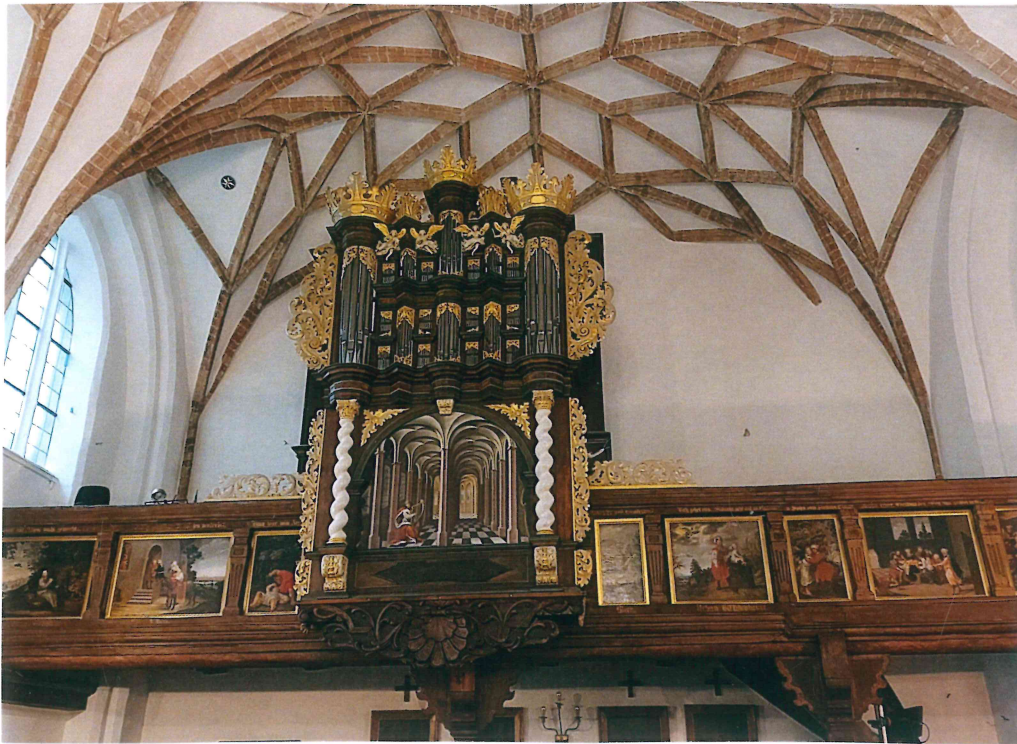
kierownik prac konserwatorskich

Gdańsk 2023

AGNIESZKA
SIKORSKA
KONSERWATOR
DZIEŁ SZTUKI
UL. GROBA III 1/6 C/6
PL 80-840 GDAŃSK
TEL. 501 766 04'

Agnieszka Sikorska

Prace konserwatorskie prowadzone były na podniebiu empory i prospektu organowego w Kaplicy Św. Anny przy kościele p.w. Św. Trójcy w Gdańsku

Widok ogólny empory wraz z prospektem organowym

Widok podniebia empory /strop malowany/

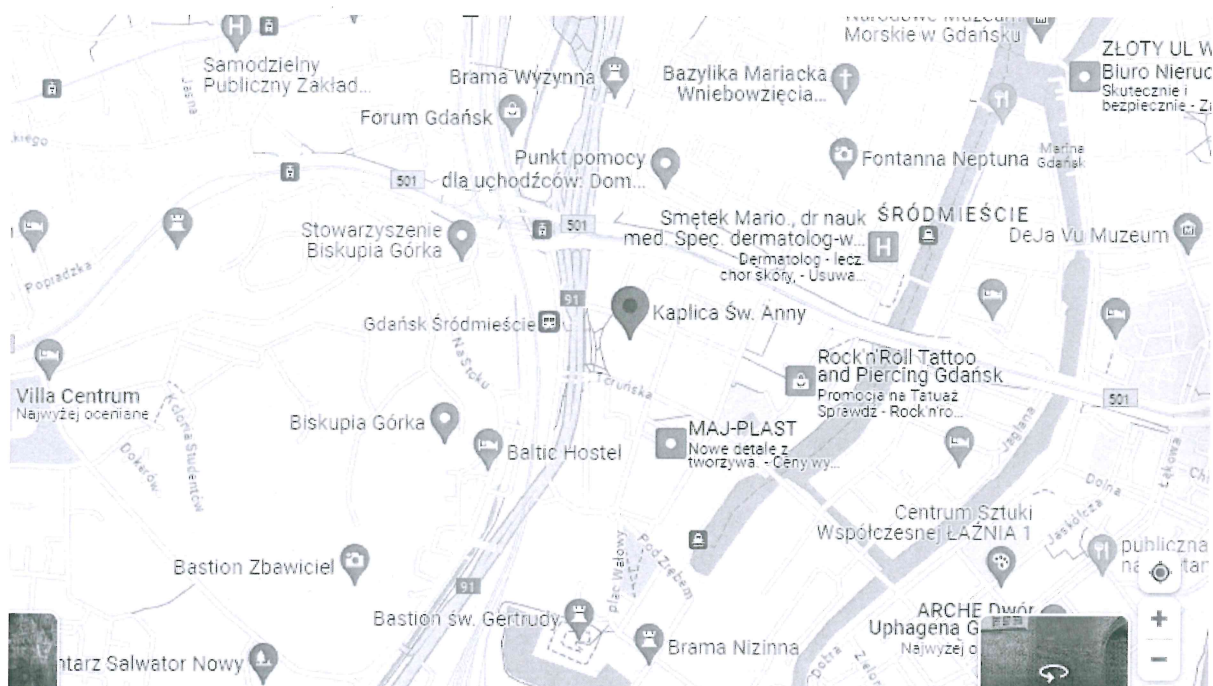
1.1 Obiekt

1.1.1 Nazwa obiektu

Kaplica św. Anny przy Kościele Rektorskim p.w. Świątej Trójcy

W Gdańsku ul. Św. Trójcy 4 80-822 Gdańsk

1.1.2 Lokalizacja

1.1.3 Nazwa właściciela

Klasztor Franciszkanów w Gdańsku

Ul. Św. Trójcy 4 80-822 Gdańsk

1.1.4 Nr. Rejestru zabytków

Wczesno barokowa empora organowa z 1645 roku.

Wpisana pod numerem B – 283 obecnie numer B - 230

Do rejestru zabytków ruchomych przez Pomorskiego Wojewódzkiego

Konserwatora Zabytków 09.07.1990

1.1.5 Rys historyczny

I Historia obiektu

Pierwsze wzmianki dotyczące organów w kościele Św. Anny pochodzą z 1650 r., kiedy to nowy instrument, najprawdopodobniej Georga Nitrowskiego, przypuszczalnie w formie pozytywu, został umieszczony na chórze muzycznym wzniesionym w latach 1635-1645. Instrument ten był remontowany w 1685 r. przez Johanna Barenstropa i w 1699 r. przez Tobiasza Lehmana, którzy

pracowali w tym czasie także przy wielkich organach w kościele Świętej Trójcy. W roku 1710 Andreas Hildebrandt otrzymał ten pozytyw w rozliczeniu za zbudowanie nowego instrumentu, bądź też, jak podaje Paul Schmidt pozytyw został sprzedany do niewiadomego kościoła.

Organy Hildebrandta były pierwszymi prototypowym instrumentem zbudowanym samodzielnie przez gdańskiego organmistrza. Architektura prospektu, który jest wbudowany w balustradę chóru muzycznego została powielona w różnych proporcjach w wielu innych instrumentach tego organmistrza, m.in w zachowanych organach w Pastęku: wieże piszczałkowe zewnętrzne niższe na bazie trójkąta zwieńczone koronami oddzielone podwójnymi polami piszczałkowymi od wieży piszczałkowej środkowej na bazie sześcianu zwieńczonej koroną. Prospekt mimo przemalowań i niewielkich ubytków piszczałek w całości zachował się do naszych czasów. Dyspozycja instrumentu zawarta jest w zbiorze gdańskiego organisty i karylionera Johanna Ephraima Eggerta z 1802 roku. Klawiatura była umieszczona z tyłu instrumentu, a organista mógł widzieć akcję przy ołtarzy za pomocą otworu przy szafce gry oraz podłużnego otworu w obrazie nad głową króla Dawida.

W 1888 organmistrz Julius Witt przebudował instrument zmieniając położenie stołu gry i dodając dwugłosową sekcję pedałową. Ten instrument łącznie z szafą organową został w latach 1910-1912 całkowicie przebudowany i zastąpiony nowym, pneumatycznym instrumentem (11/II/Ped) przez gdańskiego organmistrza Otto Heinrichsdorffa z Gdańska, który za barokowym prospektem odciętym od reszty instrumentu zainstalował swój nowy instrument prawdopodobnie z częściowym wykorzystaniem piszczałek Witta z 1888 roku. Po drugiej wojnie światowej w 1945 roku instrument został przywrócony do użytku przez Friedricha Schwarza i przebudowany przez Józefa Adamczyka i Ryszarda Plenikowskiego z Kartuz najprawdopodobniej jeszcze w latach czterdziestych przy użyciu materiału piszczałkowego z piszczałek prospektowych z wielkich organów z kościoła św. Trójcy i innych instrumentów. Od tego czasu instrument był remontowany tylko doraźnie w celu utrzymania jako takiego funkcjonowania. Te nieplanowe, wzajemnie niekorzystne naprawy powodowały jednak, że instrument popadał w coraz większą ruinę. Niebagatelną rolę odgrywał też fakt, że jest on mocno zaatakowany przez drewnojady.

(rys historyczny opracował na prośbę rektora kościoła o. Tomasza Janka
dr hab. Andrzej Mikołaj Szadejko)

II Opis obiektu

Strop płaski z desek umieszczony na 10 belkach dźwigających. Część polichromii o motywach renesansowych pochodzi prawdopodobnie z końca XVI w. Część barokowa z końca XVII wieku.

Starsza pokrywa mniejszą część stropu od strony ściany północnej w układzie kandelabrowym wić kwiatowa, pęki owoców, główki aniołków. Kolory czerwony, niebieski, żółty, ugrowy.

Nowsza część od strony południowej w spiralnych układach wić roślinna z różnymi stylizowanymi kwiatami. Kolory niebieski, czerwony, ugrowy na białym tle.

III Wymiary obiektu

Powierzchnia całego stropu z dekoracją na belkach wynosi 21,3 m².

Czyli 2130 dm²

1.2 Wykaz wcześniejszych dokumentacji nt. obiektu

Dokumentacja konserwatorska prac przy zabytkowym prospekcie organowym z 2021 roku

Dokumentacja konserwatorska prac przy zabytkowej emporze
organowej z 2022 roku

Obie dokumentacje znajdują się w siedzibie Pomorskiego Wojewódzkiego
Konserwatora Zabytków w Gdańsku

1.3 Prace prowadzone w ramach dotacji

Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Miejskiego konserwatora Zabytków w Gdańsku

1.3.1 Czas trwania prac

Prace prowadzone były od lipca do listopada 2023 roku

1.3.2 Wykonawca

Prace przeprowadziła mgr. Agnieszka Sikorska

Konserwator dzieł sztuki dyplom UMK Toruń nr.781

IV Opis stanu zachowania

Strop drewniany malowany w technice temperowej, całość bardzo brudna i zakurzona.

Liczne ubytki warstwy malarskiej do drewna.

Cała kompozycja trudna fragmentami do odczytania ze względu na dużą ilość drobnych ubytków, które powodują zagubienie kompozycji.

Dodatkowo strop wtórnie zmontowany po przez przeniesienie empiry i zamontowanie jej na nowo.

Belki stropowe ułożone prostopadle do desek z osobną graficzną dekoracją.

Strop składa się z 9 pól na deskach stropowych i 9 belkach prostopadłych do nich.

Deski stanowią podłogę pod organami.

Stan zachowania dobry z nie licznymi śladami obecności owadów.

V Wskazanie oczekiwanych efektów prac konserwatorskich

Przeprowadzenie prac konserwatorskich pozwoli na uczytelnienie pierwotnej kompozycji i pozwoli na uratowanie i zabezpieczenie wyjątkowego obiektu.

VI Proponowany program prac konserwatorskich

1. Zapoznanie się z obiektem
2. Oczyszczenie z brudu i kurzu mechanicznie
3. Podklejenie łuszczącej się warstwy polichromii
4. Doczyszczenie powierzchni chemicznie
5. Impregnacja całej powierzchni w celu wzmocnienia przyczepności do podłoża
6. Założenie kitów kredowo klejowych w miejscach ubytków warstwy malarskiej
7. Opracowanie kitów
8. Wykonanie punktowania farbami temperowymi
9. Sporządzenie dokumentacji opisowo fotograficznej

VII Przebieg prac konserwatorskich

Po zapoznaniu się z obiektem przystąpiono do oczyszczania powierzchni stropu z brudu i kurzu mechanicznie. Następnie przy pomocy preparatu Conrad umyto powierzchnie stropu chemicznie. Całość zaimpregnowano roztworem paraloidu. Przeprowadzono dezynfekcje i dezynsekcje całego stropu. Zakitowano otwory po owadach kitem do drewna. Przystąpiono do kitowania ubytków polichromii kitem kredowo klejowym. Kit zakładano w kilku warstwach w celu uzyskania równej powierzchni z oryginałem. Po wyszlifowaniu kitów przystąpiono do wykonania rysunku na stropie scalającego kompozycje.

Bardziej szczegółowy opis wykonanych prac przy stropie.

Oczyszczenie mechaniczne polegało na odkurzeniu całej powierzchni na sucho przy użyciu miękkiego pędzla i suchej gąbki. Miejsca bardziej brudne starano się doczyszczać przy użyciu gumki chlebowej.

Następnie bardzo ostrożnie doczyszczano całą powierzchnię stropu wraz z belkami chemicznie. Do tego zbiegu zastosowano słaby roztwór preparatu Contrad nakładając go na powierzchnię pędzlem i zmywając wodą a następnie starano się powierzchnię wysuszyć przy pomocy tamponów z waty.

Tak oczyszczoną powierzchnię pozostawiono do całkowitego wyschnięcia.

W celu pełnej konsolidacji warstwy malarskiej z podłożem przeklejono warstwę malarską polialkoleolem winylu. Preparat około 15 % nakładano miękkim pędzlem.

Ponownie pozostawiono strop do całkowitego wyschnięcia powierzchni.

Dla pełnej konsolidacji miejsca najbardziej osłabione wzmocniono słabym roztworem paraloidu B-72 w toluenie.

Ponownie całość pozostawiono do całkowitego odparowania rozpuszczalnika.

Miejsca gdzie na deskach widoczne były ślady obecności owadów dodatkowo wprowadzono preparat Paraloid B-72 rozpuszczony w toluenie w celu wzmocnienia struktury drewna.

Następnie na całą powierzchnię wprowadzono preparat grzybo i owadobójczy.

Po tych czynnościach przystąpiono do kitowania.

Głębsze ubytki drewna wypełniono kitem do drewna. Przy użyciu tego kitu wykitowano też otwory po owadach.

Po wstępnym opracowaniu tych kitów zastosowano kit kredowo klejowy który zakładano w kilku warstwach żeby osiągnąć jednolitą powierzchnię z oryginalną powierzchnią.

Kity delikatnie wyszlifowano papierem ściernym i wgładzono zwilżoną gąbką.

Tak przygotowana została powierzchnia do przeprowadzenia punktowania .

Punktowanie ubytków przeprowadzono farbą temperową. Całość została scalona kolorystycznie i delikatnie wypolerowana.

Czas trwania prac czerwiec 2023 do listopada 2023.

Prace konserwatorskie i dokumentację fotograficzną wykonała

Mgr Agnieszka Sikorska

AGNIESZKA
SIKORSKA
KONSERWATOR
DZIEŁ SZTUKI
UL. GROBA III 1/6 C/8
PL 80-840 GDANSK
TEL. 501 766 011

Dokumentacja stropu z okresu przed przebudową empory organowej

J.Deurer Inwentaryzacja z demontażu wyposażenia Kościoła Św. Trójcy

I kaplicy Św. Anny w Gdańsku z 1944 roku

Archiwum Klasztoru Franciszkanów w Gdańsku

Prace konserwatorskie prowadzone były na podniebiu empory i prospektu organowego w Kaplicy Św. Anny przy kościele p.w. Św. Trójcy w Gdańsku

Widok ogólny empory wraz z prospektem organowym

Widok podniebia empory /strop malowany/

Widok stropu przed przystąpieniem do prac

Widok stropu przed przystąpieniem do prac

Widok stropu przed przystąpieniem do prac

Strop w trakcie oczyszczania powierzchni

Strop w trakcie oczyszczania powierzchni

Strop po podklejeniu powierzchni i zakitowaniu ubytków

Strop po podklejeniu powierzchni i zakitowaniu ubytków

Widok stropu po scaleniu kompozycji i punktowaniu ubytków

Widok stropu po scaleniu kompozycji i punktowaniu ubytków

Widok stropu po scaleniu kompozycji i punktowaniu ubytków